

A Vénusz vonulása

A könyv alapján véve egy szépirodalmi mű, önmagában egy nagy ívű regény. Húsvér főhősei vannak. Életpályájukat szépen bemutatja az író. Hosszú és regényes utazásuk részleteit olvashatjuk az oly divatos „road-movie” stílusában. Közben koruk társadalmainak nézetei és különös körülményei is bemutatásra kerülnek. Aki nem ismeri csillagászatunk történelmét, az is élvezettel olvashatja e könyvet.

A regény két főhőse két jezsuita, egyben két csillagász: Hell Miksa és Sajnovics János. Hell az idősebb, a tapasztaltabb, a híresebb, a nagyhatalmú bécsi uralkodó csillagásza, a gazdag dán király meghívottja. Ő a hagyománytisztelőbb, a maradibb, a mogorvább, a vaskalaposabb konzervatív. A regény cselekményét Sajnovics János szemszögéből olvashatjuk. Ő a fiatalabb, a nyitottabb, a még helyét kereső progresszív ember. Nyitottabb kora új nézetei és mozgalmi iránt.

A sors és a magyar csillagászat történetének végzete összehozta, sőt két évre összezárta ezt a két tudóst. Együtt tervezik meg utazásukat, együtt vonulnak végig Közép- és Észak-Európa számtalan helyszínén. Útjuk diadalmenet! Neves csillagászként várják érkezésüket városról városra. Szívélyesen fogadják őket a polgárok, az egyetemisták, a tanárok, a helyi uralkodók. Hell Miksa teltházias előadásokat tart a Naprendszeréről, a Föld - Nap távolságról, a Vénusz átvonulásokról, különösen az 1769. júniusi jelenségről. A történeteket Sajnovics János szemszögéből látjuk, hiszen ő részletes naplót vezetett útjuk és vardói hónapjaik alatt.

Együtt jutnak el északra, a világ végére. Se fa, se bokor nem él meg Vardón. A szigetet csak a dán királyság helyőrsége és száműzöttjei lakják. És a „magyarosan” beszélő rénszarvasvadász lapp (nyelv)rokonok. Itt már a Nap sem jön a látóhatár fölé, és az 1768-ról 1769-re forduló telet itt kell átvészelnük. Együtt rendezik be itteni életüket, csillagvizsgálót

építtetnek, méréseket végeznek, csodálják a sarki fény tüneményét. Már amikor lehet, mert nagyrészt felhős az ég, szélvihar van és hideg. Hell Miksa csak az isten jóakarátában bízhat, hogy a Vénusz-átvonulás óráiban derült egük lehessen.

A Vénusz bolygóra váró Sajnovics lelkét Vénusz földi képviselői is megérintik. A szerző szentimentális finomsággal mutatja be ezeket a szép kísértéseket. Kezdvé a nagyszombati szép patikáriusné arcától egészen Vardó legszebb hölgyének szépre és jóra vágyakozó lelkivilágáig.

Európa már ekkor is vén kontinens. Számos, a könyvből ábrázolt és beszéltetett rizspos uralkodója, politikusa, tudósa inkább középkorinak nevezhető. Habár érezhető a repedések, a felvilágosodás jelei is. Már mindenhol tudják, hogy a jezsuita rend nem ura a helyzetnek, és betiltásuk napirenden van. Két hívő jezsuitánk hitetlenkedve és morcosan fogadja a (bulvár)híreket.

Mindezzel egy időben, az óceán túlsó partján már készülődik egy új világ. Anglia ottani gyarmatai már szövethoznak a függetlenségükre. Szeretnék egy teljesen új, előre jól megtervezett, a vén Európára nem is hasonlító szabad államszövetséget létrehozni. Szervezői már kiszemelték Európa legnagyobb tudósát, legműveltebb, legnyitottabb embereit, és szeretnék őket Amerikába vinni. Ott vezető beosztásba kerülnének és részt vehetnének az új ország megalapításában és kialakításában. Sajnovics Jánost is értesítik titokban, hogy ő is a kiválasztottak közé került.

A történet ezen vonala kétségkívül szép és megható. A regényíró szabadsága megengedi ezt a variációt, aztán az is lehet, hogy nem is így volt. Ki tudja, mi történt valójában a kietlen Vardó szigetén, ennek a nevezetes sarki éjszakának a sötétjében? Mi zajlott a egy érző, nyitott, tette kész fiatalember lelkében? Csillagászuk vívódik, töpreng, csalogatja vardói hölgyismerőjét. Aztán jön érte az ame-

rikai hajó, de mégsem az igazi Sajnovics János hajózik el vele.

Pedig milyen nagy botrány lett volna, ha – fél évvel az 1769. júniusi Vénusz átvonulás előtt – Sajnovics megszökött volna Vardó szigetéről. Ha a magára maradt Hell nem tudta volna kellő pontossággal észlelni a jelenséget és kiszámítani a Nap távolságát. Hazafelé magyarázkozhatott volna a sikertelen expedícióról a dán királynak és az osztrák császárnénak. A haszontalanul elpocsékoltt pénzek siettetették volna szerzetesrendje 1773-as felszámolását. Sajnovics János pedig nem lett volna a finnugor összehasonlító nyelvtudomány megalapozója, hanem könnyen lehetett volna 1776-ban az Amerikai Egyesült Államok alapító atyáinak egyike, és nyilván ő lett volna az

amerikai csillagászat megalapítója. Azért ez is szép lett volna...

A kortárs magyar próza szegedi szerzőjét megfogta a téma, a különleges utazás. Ahogy a jezsuita rend két pátere tudományos expedícióra ment a felvilágosodás két jelszavával: „a világ megismerhető”, és „a tudás forrása a megfigyelés és a tapasztalat”. A Nap, a bolygók távolságai és átmérői megmérhető. Isten naprendszerbeli alkotása távcsövekkel kikutatható. Hász Róbert A Vénusz vonulása. Budapest, 2013. Kortárs Könyvkiadó. 323 oldalas csillagásztörténeti regénye könyvesboltokban vásárolható, könyvtárakban kölcsönözhető és olvasása nemes szórakozás minden korosztálynak.

Keszthelyi Sándor

H. G. WELLS
szenzációs könyvei:

VILÁGOK HARCA
(Mars-lakók a földön.) Regény. Fordította Mikes Lajos. Két kötet. Megjelent a Magyar Könyvtárban. Ára 60 fillér.

Új világ a régi helyén
Regény. Fordította Mikes Lajos. Két kötet. Ára 8 korona.

Az időgép. Regény. Fordította Mikes Lajos.	Ára 30 fill.
A gyémántesimáló és egyéb történetek. Fordította Dunai Zoltán.	Ára 30 fill.
Dr. Moreau szigete. Regény. Ford. Mikes L.	Ára 60 fill.
Késza lelkek. Két csodálatos történet. Fordította Farkas Klára.	Ára 30 fill.
Az elcsereült élet és egyéb történetek. Fordította Benedek Marcell.	Ára 30 fill.

Megrendelhetők:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.
Budapest, VI., Andrássy-ut 24. sz. és minden hazai könyvkereskedésben.

ZEISS

Tábori látcsovek és színházi látcsovek.
Nagy fényerősség. — Nagy láttér.
ÚJ MODELLEK.
Eredeti árakon minden szakba vágó üzlet által beszerezhetők.
T. 404. sz. katalógus díjtalan.

CARL ZEISS
WENNER & CO.
WIEN

IX/3., Ferstelgasse 1.

Gyárak: **Győr**, Jena, London, Wien, Riga.

Hirdetések 1915-ből (Vasárnapi Ujság)